

Wiley & Sons, Ltd., Publication, 2010. – 338 p.

4. Mintzberg H. The Strategy Process: Concepts, Context, Cases: 4th Edition / H. Mintzberg, J. Lampel, J. Quinn, S. Ghoshal. – Boston: Prentice Hall, 2002. – 489 p.

5. Orsato R. J. Sustainability Strategies. When Does It Pay to Be Green? – New York: INSEAD Business Press, 2009. – 244 p.

6. Ruth M., Hannon B. Dynamic Modeling Systems for Business Management. – New York: Springer, 2004. – 324 p.

7. Scheiber S. C. Core Competencies for Psychiatric Practice. What Clinicians Need to Know / S.C. Scheiber, T.A. Kramer, S.E. Adamowski. – Washington: American Psychiatric Publishing, 2003. – 181 p.

8. Stern C.W. The Boston Consulting Group On Strategy / C.W. Stern, M.S. Deimler. – New Jersey: John Wiley & Sons, 2006. – 434 p.

9. Teece D. J. Dynamic capabilities and strategic management / D. J. Teece. – New York: Oxford University Press, 2009. – 299 p.

10. Пилипенко А.А., Литвиненко А.О. Реструктуризація потенціалу матеріально-технічної бази в контурі стратегічного управління розвитком підприємства // Бизнес Информ. – 2011. – №12. – С. 165 – 168.

11. Устойчивое экономическое развитие в условиях глобализации и экономики знаний: концептуальные основы теории и практики управления / под. ред. В.В. Попкова. – М.: ЗАО "Издательство "Экономика", 2007. – 295 с.

Аннотация. Получил дальнейшее развитие методический подход к разработке стратегии развития материально-технической базы предприятия, который в отличие от существующих ориентирован на формализацию типовых стратегических решений методами портфельного анализа, базируется на логике расширенного логистического взаимодействия и ориентирован на кооперативное управление бизнес-процессами предприятия и его контрагентов. Принятие авторских предложений позволяет преодолеть противоречие между степенью раскрытия потенциала составляющих материально-технической базы предприятия и обеспечить технологическое обновление через трансферт инновационного знания.

Ключевые слова: стратегия развития, материально-техническая база предприятия, портфельный анализ, типовые стратегические решения.

Summary. Has been further developed a methodical approach to strategy development, logistics company, which is in contrast to the existing model is focused on the formalization of strategic decision-making methods of portfolio analysis, based on the logic of the extended logistic cooperation and focused on co-operative business process management company and its counterparties. Adoption of the copyright proposal overcomes the contradiction between the degree of disclosure of potential components of the logistics enterprise and technological upgrading through innovation knowledge transfer.

Keywords: strategy development, physical infrastructure businesses, portfolio analysis, model policy decisions.

*Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Пилипенко А.А.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Боровик Ю.Т.*

УДК 658.65.012.8

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Мищенко С.П., к.е.н., доцент (ХНАДУ)

В статті досліджено концептуальні основи забезпечення економічної безпеки підприємства, виявлені фактори впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, визначені функціональні складові економічної безпеки підприємства, які дозволили виділити основні завдання та цілі системи забезпечення економічної безпеки підприємства, запропоновані основні принципи на яких повинна ґрунтуватися система забезпечення економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, підприємство, загроза, небезпека, система забезпечення економічної безпеки.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. В сучасних умовах розвитку важливе значення для України, її конкурентоспроможності на міжнародній арені набувають питання економічної безпеки, дотримання національних інтересів країни. Система забезпечення економічної безпеки, в першу чергу, пов'язана з вирішенням правових, економічних задач, з захистом економічних інтересів та прав власності держави, суб'єктів економічної діяльності (підприємств, організацій).

Сьогодні, в умовах мінливості зовнішньоекономічного середовища на діяльність національних виробників впливають багаточисельні внутрішні та зовнішні загрози, інколи кримінального характеру, що призводить до негативних наслідків для всього господарського комплексу країни. Саме тому, забезпечення економічної безпеки підприємства є одним із пріоритетних напрямків в системі економічної безпеки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем економічної безпеки підприємства, підтримці достатнього його рівня, формуванню системи економічної безпеки як країни, так і суб'єктів господарювання присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних вчених серед яких: В.Л. Дикань, І.В. Воловельська, А. Бандурка, О. Орлов, І.Л. Іншин, О.О. Кучеренко, С.Д. Дімітрієва, А.М. Штангет та інші [1-6]. Однак, виникає необхідність дослідження факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, функціональних складових економічної безпеки підприємства, що дозволить сформувати систему забезпечення економічної безпеки підприємства.

Метою статті є дослідження концептуальних основ забезпечення економічної безпеки підприємства, виявлення факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, визначення функціональних складових економічної безпеки підприємства, які дозволять виділити основні завдання та цілі ефективного функціонування системи економічної безпеки підприємства та сприятимуть формуванню системи забезпечення економічної безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Умови ринкової економіки, в яких здійснюють свою діяльність вітчизняні підприємства різних організаційно-правових форм невизначені й непередбачені. Економічна криза, не готовність до глобалізаційних процесів породили багато небезпек і загроз вітчизняному підприємництву. Політична нестабільність, криміналізація суспільства, недосконалість правового забезпечення загострили проблему гарантування економічної безпеки підприємства.

В сучасній науковій літературі відсутній єдиний підхід до трактування поняття економічна безпека. Так, А. Бандурка вважає, що економічна безпека - це такий стан і здатність економічної системи протистояти небезпеці руйнування її організаційної структури та статусу, а також перешкодам досягнення цілей розвитку [2].

П. Орлов дав визначення економічної безпеки як стану і здатності протистояти будь-яким факторам небезпеки, що руйнують організаційні структури і обмежують здатність реалізувати суспільну місію [2].

Однак, найбільш повним є визначення Диканя В.Л., Воловельської І.В., які під економічною безпекою підприємства розуміють такий стан підприємства при якому воно нейтралізує негативні зовнішні впливи та добивається поставлених цілей при найбільш ефективному використанні наявного потенціалу в умовах невизначеності [1].

Діяльність національних підприємств в сучасних умовах господарювання є дуже складною. Це пов'язано не лише з загальним кризовим станом економіки України, зростанням інфляції, низьким курсом національної валюти та іншими макроекономічними деформаціями, а і певними факторами, які посилюють активізацію загроз економічної безпеки підприємств. До таких факторів варто віднести:

- значну ступінь монополізації певних ринків країни, з одночасним нарощенням рівня конкурентної боротьби за вітчизняні ринки, як з боку національних, так і зарубіжних виробників;
- криміналізацію певних секторів економіки, встановлення контролю кримінальних структур над певними суб'єктами господарювання;
- зростання тиску на діяльність вітчизняних підприємств з боку органів державної влади;
- зростання корумпованості національного бізнесу, використання корумпованих структур в угодах з метою «відмивання коштів», вивозу їх за кордон;
- наявність ряду соціальних проблем, а саме низького рівня доходів населення, безробіття, високий рівень плинності кадрів, які знижують ступінь відповідальності та підвищують схильність робітників до незаконних дій;
- недосконалість законодавства, державного регулювання в сфері підприємницької діяльності;
- відсутність єдності дій та узгодженості різних правоохоронних органів;
- активізацію руйнівних дій з боку спецслужб країни, крупних компаній;
- недосконалість засобів та методів захисту економічної безпеки.

Також на економічну безпеку підприємства впливають фактори зовнішнього та внутрішнього середовища.

Під впливом зовнішнього середовища, різного роду факторів можуть виникнути велика кількість зовнішніх небезпек і загроз економічній безпеці підприємства. До них можна віднести: несприятливі зміни політичної ситуації; макроекономічні потрясіння (кризи, порушення виробничих зв'язків, інфляція, втрата ринків сировини, матеріалів, енергоносіїв, товарів і т.п.); зміну законодавства, що впливає на умови господарської діяльності (податкового, відносин власності, договірної та ін.); нерозвиненість інфраструктури ринку; протиправні дії кримінальних структур; використання недобросовісної конкуренції; промислово-економічне шпигунство; моральні (психологічні) загрози, залякування, шантаж і фізичний, небезпечний для життя вплив на персонал та їх сім'ї (вбивства, викрадення, побиття); розкрадання матеріальних засобів; протиправні дії конкурентів, їх прагнення заволодіти контрольним пакетом акцій; зараження програм ЕОМ різного роду комп'ютерними вірусами; протизаконні фінансові операції; надзвичайні ситуації природного і технічного характеру; несанкціонований доступ конкурентів до конфіденційної інформації, що становить комерційну таємницю; крадіжки фінансових коштів і цінностей; шахрайство; пошкодження будівель, приміщень і багато інших.

Внутрішні небезпеки і загрози економічній безпеці підприємства виникають безпосередньо в сфері його господарської діяльності. Так, до

основних факторів ризику можна віднести: недостатній рівень дисципліни; протиправні дії кадрових співробітників; порушення режиму збереження конфіденційної інформації, вибір ненадійних партнерів та інвесторів, відтік кваліфікованих кадрів, невірну оцінку кваліфікації кадрів, їх низьку компетентність; недостатня патентна захищеність, аварії, пожежі, вибухи; перебої в енерго-, водо-, тепlopостачанні, вихід з ладу обчислювальної техніки, смерть провідних фахівців і керівників; залежність ряду керівників від кримінального світу; низький освітній рівень керівників; суттєві упущення як у тактичному, так і в стратегічному плануванні, пов'язані, насамперед, з вибором мети, невірною оцінкою можливостей підприємства, помилками в прогнозуванні змін зовнішнього середовища [7].

Варто зазначити, що наявні загрози та небезпеки економічній безпеці підприємства можна охарактеризувати сукупністю якісних та кількісних показників, найважливішим серед яких є рівень економічної безпеки. З метою підвищення рівня економічної безпеки підприємство повинно стежити за забезпеченням максимальної безпеки основних функціональних складових своєї роботи.

Функціональні складові економічній безпеці підприємства є сукупністю основних напрямів його економічній безпеці, які суттєво відрізняються один від одного за своїм змістом. Кожна функціональна складова (рис.1) економічній безпеці підприємства характеризується власним змістом, набором функціональних критеріїв та способами забезпечення [8].

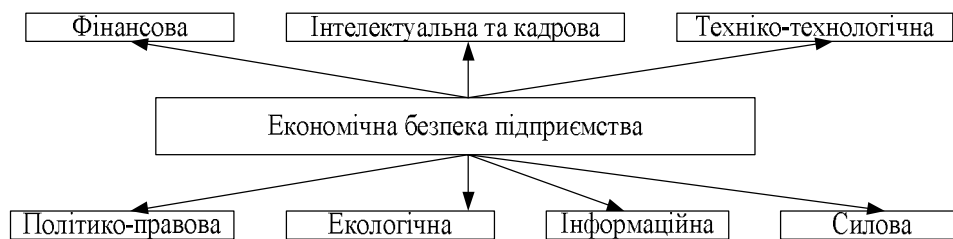

Рисунок 1 – Функціональні складові економічній безпеці підприємства

Крім того для забезпечення економічній безпеці підприємства використовують сукупність своїх корпоративних ресурсів серед яких: ресурс капіталу, ресурс персоналу, інформації і технології, техніки і обладнання, прав та інші.

Оскільки, забезпечення економічній безпеці підприємства в сучасних умовах господарювання є однією з найважливіших задач не лише підприємства, а і держави, основним шляхом її забезпечення може бути розвиток ефективної взаємодії держави та підприємництва, на основі спільної діяльності державних і приватних

інститутів, спрямованих на розробку, прийняття і реалізацію ефективних рішень щодо розвитку соціально-економічній системи та досягнення цілей окремих суб'єктів, яка базується на узгодженні економічних інтересів сторін і раціональному використанні ресурсів [3].

Також основою забезпечення економічній безпеці підприємства є створена на ньому система забезпечення економічній безпеці, яка повинна ґрунтуватися на концепції, що охоплює мету, завдання, об'єкти, суб'єкти та інші складові економічній безпеці підприємства (рис. 2).

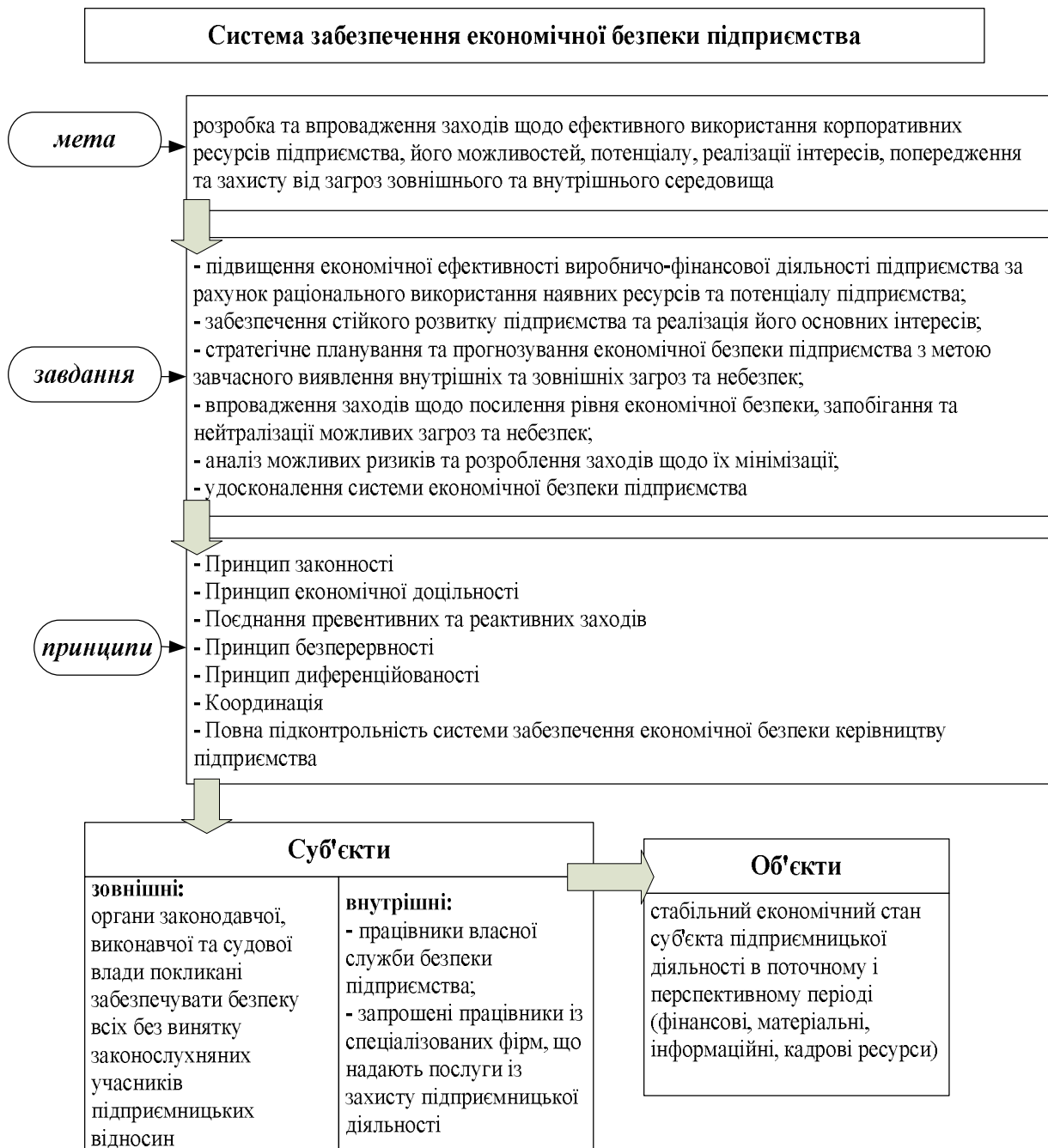

Рисунок 2 – Система забезпечення економічної безпеки підприємства

Основною метою системи забезпечення економічної безпеки підприємства є розробка та впровадження заходів щодо ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, його можливостей, потенціалу, реалізації інтересів, попередження та захисту від загроз зовнішнього та внутрішнього середовища.

Основними завданнями ефективної системи забезпечення економічної безпеки підприємства повинно бути:

- підвищення економічної ефективності виробничо-фінансової діяльності підприємства за рахунок раціонального використання наявних ресурсів та потенціалу підприємства;

- забезпечення стійкого розвитку підприємства та реалізація його основних інтересів;

- стратегічне планування та прогнозування економічної безпеки підприємства з метою

завчасного виявлення внутрішніх та зовнішніх загроз і небезпек;

- впровадження заходів щодо посилення рівня економічної безпеки, запобігання та нейтралізації можливих загроз і небезпек;

- аналіз можливих ризиків та розроблення заходів щодо їх мінімізації;

- удосконалення системи економічної безпеки підприємства.

Організація та функціонування ефективної системи забезпечення економічної безпеки підприємства повинні ґрунтуватися на наступних принципах:

1. Принцип законності. Діяльність підприємства, в тому числі її служби безпеки повинна носити безумовно законний характер, інакше система забезпечення безпеки може бути зруйнована з вини самого підприємства. В якості негативних наслідків можуть бути різного роду санкції правоохоронних органів, залучення в якості відповідача до суду, шантаж з боку кримінальних структур.

2. Принцип економічної доцільності. Слід організувати захист тільки тих об'єктів, витрати на захист яких менше, ніж втрати від реалізації загроз цим об'єктам. Тут також повинні враховуватися фінансові можливості підприємства з організації системи економічної безпеки.

3. Поєднання превентивних та реактивних заходів. Превентивні - заходи попереджувального характеру, що дозволяють не допустити виникнення або реалізації загроз економічної безпеки. Реактивні - заходи, які вживаються у разі реального виникнення загроз або необхідності мінімізації їх негативних наслідків.

4. Принцип безперервності - передбачає, що функціонування комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємства має здійснюватися постійно.

5. Принцип диференційованості. Вибір заходів з подолання виниклих загроз відбувається в залежності від характеру загрози і ступеня тяжкості наслідків її реалізації.

6. Координація. Для досягнення поставлених завдань необхідно постійне узгодження діяльності різних підрозділів служби безпеки, самого підприємства і поєднання організаційних, економіко-правових та інших способів захисту.

7. Повна підконтрольність системи забезпечення економічної безпеки керівництву підприємства. Це необхідно по-перше, для того, щоб система безпеки не перетворилася на замкнутий світ, орієнтований на рішення вузьких завдань, без врахування інтересів підприємства в цілому, а по-друге, для оцінки ефективності діяльності системи та її можливого вдосконалення.

Висновки. Отже, зрозуміло, що метою забезпечення економічної безпеки підприємства повинно бути забезпечення стійкого та максимально ефективного функціонування підприємства сьогодні та забезпечення високого потенціалу його розвитку в майбутньому. Досягнення необхідного рівня економічної безпеки підприємства можливо за рахунок попередження загроз негативного впливу та досягнення основних функціональних цілей економічної безпеки підприємства, а саме: забезпечення високої фінансової ефективності роботи підприємства і його фінансової стійкості і незалежності; забезпечення технологічної незалежності підприємства і досягнення високої конкурентоспроможності його технологічного потенціалу; досягнення високої ефективності менеджменту підприємства, оптимальності та ефективності його організаційної структури; забезпечення високого рівня кваліфікації персоналу підприємства, використання його інтелектуального потенціалу, ефективності корпоративних НДДКР; досягнення високого рівня екологічності роботи підприємства, мінімізації руйнівного впливу результатів виробничої діяльності на стан навколишнього середовища; забезпечення якісної правової захищеності усіх аспектів діяльності підприємства; забезпечення захисту інформаційного середовища підприємства, комерційної таємниці і досягнення високого рівня інформаційного забезпечення роботи всіх його служб; забезпечення безпеки персоналу підприємства, його капіталу, майна і комерційних інтересів. Однак, потребують подальшого дослідження питання формування моделі ефективного управління економічною безпекою підприємства та механізму його забезпечення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дикань В.Л. Економічна безпека підприємства: Навч. посібник. / В.Л. Дикань, І.В. Воловельська, О.В. Маковоз. – Харків: УкрДАЗТ, 2011. – 266с.

2. Экономическая безопасность предприятия – Инновации в экономике [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://economic-innovations.com/article/economic_security

3. Ішин І.Л. Управління взаємодією держави та бізнесу в системі економічної безпеки: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.03 / І.Л. Ішин; Дон. держ. універ. управл. – Донецьк, 2011. – 19с.

4. Кучеренко О.О. Управління економічною безпекою підприємств залізничного транспортного машинобудування: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / О.О. Кучеренко; Укр. держ. акад. залізн. трансп. – Х., 2010. – 21с.

5. Дімітрієва С.Д. Формування системи економічної безпеки України: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.03 / С.Д. Дімітрієва; Класич. приватн. універст. – Запоріжжя, 2011. – 20с.

6. Штангрет А.М. Методологія управління економічною безпекою підприємств авіаційної галузі на принципах економіки знань: автореф.

дис. докт. екон. наук.: 08.00.04 / А.М. Штангрет; Нац. авіац. універст. – Київ, 2012. – 44 с.

7. Угрозы экономической безопасности предприятия [Электронный ресурс]. Режим доступа: - <http://www.arnis.ru/index.html>

8. Гончаренко Л.П. Процесс обеспечения экономической безопасности предприятия [Электронный ресурс]. / Л.П. Гончаренко. Режим доступа: http://profiz.ru/se/12_2004/952/

Аннотация. В статье исследованы концептуальные основы обеспечения экономической безопасности предприятия, выявлены факторы влияния внешней и внутренней среды, определены функциональные составляющие экономической безопасности предприятия, которые позволили выделить основные задачи и цели системы обеспечения экономической безопасности предприятия, предложены основные принципы, на которых должна основываться система обеспечения экономической безопасности предприятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность, предприятие, угроза, опасность, система обеспечения экономической безопасности.

Summary. The article investigates the conceptual foundations of economic security company, detected impacts of external and internal environment defined functional components of economic security, which allowed to identify the main tasks and objectives of ensuring economic security offered by the basic principles which should be based system of economic security.

Keywords: economic security, enterprise, risk, danger, a system of economic security.

*Рецензент к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.*

УДК 658.5:338.439

УПРАВЛІННЯ РОЗРОБКОЮ І РЕАЛІЗАЦІЄЮ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

*Науменко М.О., д.філ.екон.напр., доцент,
Плотніков О.С., магістр(НТУ «ХП»)*

Стаття присвячена питанням стратегічного розвитку підприємств ресторанного господарства за рахунок стратегічного планування та стратегічного управління.

Ключові слова: стратегія, стратегічне управління, управлінська діяльність, підприємства ресторанного господарства

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Стратегія – це формулювання визначальних довгострокових цілей та доручень підприємства і затвердження курсу дій та розподілу ресурсів, необхідних для досягнення поставлених цілей [1].

Єдиної стратегії для всіх підприємств не існує. Кожне підприємство навіть однієї галузі досить унікальне, тому й визначення його стратегії також оригінальне, тому що залежить від позиції

підприємства на ринку, його потенціалу, динаміки розвитку, поведінки конкурентів, особливостей випуску продукції або надаваних послуг, стану економіки, соціальної сфери й багатьох інших факторів [1].

Для вибору стратегії розвитку підприємству необхідно провести дослідження зовнішнього й внутрішнього середовища організації, провести стратегічний та конкурентний аналіз, визначити можливі варіанти стратегій, потім вибирає один з